

УДК 271.4-726.1:32(477)(092)Гузар Л.
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.4>

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА ПАСТОРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КАРДИНАЛА ЛЮБОМИРА ГУЗАРА

Василь Гоголь, Віталій Деркач

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
факультет богословських і гуманітарних наук
вул. Софрона Мудрого, 22, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5236-885X>
<https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>*

Сучасні зміни політичних, соціально-економічних та духовних орієнтирів супроводжують національну самовизначеність і впливають на консолідацію українців. Загальне підвищення інтересу до історії української релігійно-філософської думки та витоків національної духовної культури зумовило звернення до духовно-творчої спадщини Блаженнішого Любомира Гузара як морального авторитета нації. Душпастирська та громадсько-політична діяльність Любомира Гузара у суспільному житті українців є актуальним взірцем соціального служіння, оскільки в умовах переважання прагматичного світогляду, навіть у релігійному середовищі, вирішення проблем громадянського значення Церквою набуло практичного звучання. В умовах суперечливої динамічної трансформації сучасного українського соціуму доцільним є досліджувати здобутки екс-глави Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) кардинала Любомира Гузара, діяльність якого органічно трансформує культуру українського народу, інтенсифікує його духовність, одночасно виступає чинником становлення громадянського суспільства. А також бачимо, що Любомир Гузар як не тільки церковний діяч, а патріот також співпереживав за створення нації, національної ідеї українського народу. Був будівником духовно-культурної нації народу, а також дбав про формування історично-філософської думки, також завжди протягом усього свого життя наголошував та клав акцент на розбудові громадського українського суспільства та важливості взаємовідносин між Церквою та політичною владою завжди закликав відстоювати свою індивідуальність та національну ідею. На думку Любомира Гузара, держава не повинна намагатися контролювати Церкву, як і Церква не повинна втручатися в політику, тому завжди старався це втілювати в дійсність. Блаженніший Любомир запевняє, що Українська держава і український народ завжди може покладатися на допомогу з боку Церкви, як інтегральної частини українського суспільства.

Ключові слова: Кардинал Любомир Гузар, УГКЦ, громадянське суспільство, моральність, освіта і виховання, соціальні питання, духовність і політика, лідерство, людські права, особа, громадськість, національна ідея, культурна спадщина.

Постановка проблеми. Сферою практичного втілення соціального служіння Л. Гузара є громадсько-політичне життя. У цій царині відображається саме суспільний характер діяльності, адже політик за своєю природою повинен служити суспільному житті народу. Проте, це зовсім не оберігає його від спокуси шукати користі чи слави. Відтак, головним завданням політика-християнина є усвідомлення того, що мета його діяльності – це служити іншим, служити так, щоб думати та діяти на користь спільного блага, а не поодиноких осіб чи груп.

У сучасних умовах розбудови громадянського українського суспільства об'єктивно необхідним і надзвичайно важливими є, як підкреслюють дослідники, чітке окреслення

й вироблення кінцевої мети державотворення, а також формування, з урахуванням українського християнського досвіду та сучасної конструктивної суспільної позиції УГКЦ, чітких національних критеріїв побудови громадянського суспільства, які узгоджувалися б із загальнолюдськими цінностями. Це є значущим тому, що цілі й суспільнотворчі зусилля влади й Церкви є односпрямованими і взаємодоповнювальними, вони не гальмують, а навпаки, прискорюють побудову в Україні відкритого демократичного суспільства [18, с. 357].

Метою статті є дослідження історичного портрету кардинала Любомира Гузара в релігійно-церковному і суспільно-політичному житті України.

Виклад основного матеріалу. У багатогранності суспільного життя виділяються певні ракурси, що заслуговують на особливу увагу, з якими кожний громадянин повинен бути докладно обізнаний, належно на них реагувати у власному житті й намагатися, не нав'язуючи іншим своїх поглядів, діяти для спільного блага.

У цій статті на основі проаналізованих документів УГКЦ буде коротко охарактеризовано головні сфери, у яких Глава Церкви вбачає свою місію в процесі досягнення національного консенсусу та гармонії, що визначає морально-етичне наповнення всіх ділянок суспільного життя, котрі виступають домінуючими у становленні громадянського суспільства. Перш за все йдеться про права людини, адже їх дотримання є першочерговою запорукою реалізації партнерських державно-церковних взаємин і становлення громадянського суспільства на принципах пошанування людської гідності та релігійної свободи. Відтак, УГКЦ передбачає вживання саме граматичної конструкції права людини, а не людських прав. Звідси випливає важлива констатація, пов'язана з органічним поєднанням людських прав із дотриманням чинного законодавства.

Кінець 2001 р. та початок 2002 р., який був проголошений УГКЦ роком сповідника віри патріарха Йосифа Сліпого, пройшли в Україні під знаком підготовки до парламентських виборів, з нагоди яких Синод єпископів 21 січня 2002 р. оприлюднив спеціальне послання. Послідовно дотримуючись католицької соціальної доктрини, архієреї і в цьому посланні, як і в минулих, не вказали ні конкретних структур, ні прізвищ кандидатів, за яких Церква рекомендує голосувати, окресливши лише принципи вибору для виборців і закликавши їх до громадянської відповідальності та дотримання засад християнської гідності. Це звернення ще раз нагадало українським греко-католикам про їх християнський обов'язок не миритися з брудною політикою, не дозволяти маніпулювати собою, ні в якому разі не продавати свої голоси та обов'язково брати участь у виборах. Окрім цього звернення, проводом Церкви було видано спеціальне застереження для священників із заборонаю агітації за конкретних кандидатів, карою за яку мало стати притягнення парохів до адміністративної відповідальності, а також кардинал Л. Гузар не лише затвердив спеціальну молитву за успіх виборів, але й окремо поблагословив загальні багатоденні передвиборчі моління по храмах УГКЦ в цьому намірі, що в кінцевому підсумку дало певні результати та позитивний досвід впливу українських греко-католиків та їх Церкви на хід виборчого процесу [16, с. 85].

Саме тому проблема чесних та справедливих виборів є вже більше ніж десять років предметом постійної уваги проводу УГКЦ, яка в зверненнях та рішеннях Синодів її ієрархії окреслює суспільні завдання християнства, закликає не лише до вирішення пекучих суспільно-економічних проблем українського суспільства, але й до протидії владі в маніпуляціях голосами виборців й до демократичного волевиявлення як своїх вірних і духовенства, так і всього українського суспільства, забороняючи при цьому своїм священникам не тільки ставати кандидатами в депутати різних рівнів, але й агітувати за тих чи інших осіб

та партії [17, с. 403]. Тим самим УГКЦ, відповідно до своєї ідентичності, засвідчує власну небайдужість до важливих політичних подій в Україні, що стосуються морально-етичних аспектів життя українського суспільства, оскільки вона поряд із державою має служити цьому суспільству. Завдання в цій сфері у «Зверненні Синоду єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ до вірних і всіх людей доброї волі щодо соціально-політичної ситуації в Україні» від 28 січня 2004 року: «Зробити все від неї залежне, щоб суспільно-політичні процеси відбувались якнайкраще, якнайчесніше і найсправедливіше. Це дасть змогу задовольнити основні потреби кожного громадянина та законні інтереси держави, спираючись на головні передумови суспільного миру – пошану з боку держави до гідності людини, створеної на образ і подобу Божу, і пошану з боку громадян до держави, якщо вона дбає про спільне благо. Підстава нашої надії – в будіванні суспільного життя на таких міцних підвалинах як мораль і закон. Християнська мораль постійно плекає в людині почуття внутрішньої свободи та відповідальності за прийняті рішення» [19, с. 304]. Участь українських греко-католиків у суспільно-політичному житті країни засвідчує, що вони є послідовними у своєму бажанні розбудови демократичної незалежної України та у своїй відповідній практичній участі.

Перед президентськими виборами і Помаранчевою революцією 2004 р. стало зрозуміло, що політичний виборчий процес перетворюється на фарс, на маніпулювання влади народом, а українське суспільство карколомно наближається до критичної точки, Блаженніший Любомир запровадив таку політику Церкви щодо духовно-соціальної підготовки громадян України, щоб допомогти їм захистити свою свободу і громадянську честь [13, с. 419]. Ця політика чітко забороняла представникам Церкви підтримувати конкретних кандидатів чи окремі партії. Було заборонено проводити агітаційні кампанії у церквах чи з використанням церковної власності. Натомість, у кожній парафіяльній громаді через регулярні тижневі молитви, складені так, щоб відображати конкретні моральні труднощі суспільства, вірні могли утвердитись у Богом даним їм образі й подобі, в особистій свободі й гідності. Цей духовний план формування громадянина базувався на фундаментальних християнських засадах і людських цінностях, а не на тимчасових політичних аргументах чи розрахунках. Жоден інший керівник Церкви не започатковував такої послідовної, прозорой та ефективної духовної програми для народу. Чимало духовних керівників або ухилялися від болючих проблем, або капітулювали перед урядом, чи соціальним тиском, чи економічними стимулами й пов'язували свою Церкву з тою чи іншою політичною силою. Без сумніву, жодна соціальна інституція не відіграла більшої ролі у виправленні морального хребта народу України, ніж Церква під чітким, неупередженим та розважливим проводом Блаженнішого Любомира [9, с. 13].

Цей позитивний «передвиборчий» досвід був використаний проводом УГКЦ у часі виборів Президента України в 2004 р., коли Церква та її вірні виступили проти фальсифікації виборів і маніпуляцій влади голосами виборців в першому та другому турі, ставши в обороні законних прав громадян вільно і свідомо вибирати свого кандидата, не закликаючи їх голосувати за когось конкретного, але лише заохочуючи і організовуючи масові, в тому числі безперервні, моління українців за справедливі вибори [14, с. 241].

Перше, ще перед початком виборчої компанії, а також і перше передвиборче Звернення прийняла саме УГКЦ (28 жовтня 2004 р.). Глава УГКЦ закликав виборців обов'язково взяти участь у виборах і зробити свій вибір свідомо та самостійно; членів комісії кожному виборцю забезпечити реалізацію його права голосувати й вибирати; керівників та працівників правоохоронних органів у своїй діяльності керуватися нормами закону, моралі та гуманізму і не допустити до порушення прав і свобод людини. Л. Гузар також

висловив сподівання, що кандидати у президенти у випадку їх обрання будуть справжніми гарантами Конституції та ніколи не переступлять і не дозволять іншим порушувати норми Основного Закону, і цим сприятимуть формуванню громадянського суспільства [10].

Високу оцінку діям народу з відстоювання правди, справедливості, демократії, свободи совісті під час Помаранчевої революції дав Блаженніший Любомир у своєму посланні «Скористаймося з Божого дару» (2004 р.) і, при цьому, далекоглядно застеріг, що «навіть найкращий Президент і найбільш кваліфіковані та сумлінні його найближчі співпрацівники не можуть запевнити справжніх, тривалих змін, якщо їх не підтримає увесь народ, кожний з нас відповідно до своїх сил, здібностей, становища у суспільстві, а найважливіше – від свого розуміння потреби і бажання допомогти» [15, с. 1]. Отож, Блаженніший Любомир від імені всієї Церкви виявив характерні особливості своєї соціальної бази та ставлення до потреб розбудови в Україні демократичного громадянського суспільства.

Загалом же, показовим є те, що українські греко-католики знову були в авангарді практичного Майдану. Вони, поруч зі своїм народом, активно засвідчили власну небайдужу громадянську позицію та пов'язали її зі своїми духовними переконаннями. Останні кризові політичні події принесли чергове свідоцтво суспільної позиції УГКЦ. Її Кардинал був знову серед церковних авторитетів-«підписантів» Звернення до українського народу, в якому шість представників релігійних організацій – членів Всеукраїнської Ради Церков засудили політичну корупцію та висловилися за доцільність перевірки довіри народу політичним силам достроковими виборами [7].

Аналогічні кроки відбувалися й під час гострої політичної кризи в липні – на початку серпня 2006 р. Ще в переддень бурхливих липневих подій Голова УГКЦ Любомир Гузар від імені Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ видав звернення, у якому було проаналізовано ситуацію зі складним творенням коаліції як важкого спадку всієї попередньої не зовсім здорової ситуації в суспільстві [12, с. 1].

Ще одним вагомим свідченням активного розвитку українським греко-католицизмом своєї національно-патріотичної ідентичності й послідовного дотримання ним історичних традицій, активної участі в суспільних процесах в Україні, які мали і мають доленосний вплив на майбутнє українського народу, стало «Звернення Синоду єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства Української Греко-Католицької Церкви до вірних та усіх людей доброї волі про участь у виборах 2006 р.». У цьому документі провід УГКЦ виклав своє бачення на подальший розвиток процесів в суспільно-політичному житті та формуванні громадянського суспільства в Україні в контексті виборів 2006 р., запорукою позитивного поступу яких, наголошують ієрархи, є постійне домагання від народу до влади діяти лише згідно із законом та справедливістю, а для цього слід «обирати вартості, виплекані нашим народом упродовж понад тисячолітньої християнської історії України, і водночас докладати зусиль, щоб наша Батьківщина стала спільним домом для людей різних релігій і національностей», звертаючи особливу увагу виборців на оцінювання програм партій та кандидатів з позицій християнських принципів – моральності, справедливості й чесності, відповідно до християнського сумління. При цьому, Церква закликає, згідно з покликанням Богом своїх вірних, надавати перевагу тим кандидатам, «які працюватимуть для загального добра, піднесення духовності й моралі у суспільстві, відродження економіки і правосвідомості всього українського народу. Водночас потрібно оминати все те, що має забарвлення «радянщини», розділення нації за мовними і релігійними ознаками, протиставлення між Сходом і Заходом України» [12, с. 1].

Зважаючи на ті негаразди, які паралізували українське суспільство в першій половині 2008 р., пов'язані з розколом в національно-демократичній коаліції, Синод єпископів

УГКЦ, що відбувся у травні місяці в місті Тернополі, розглянув питання про роль і місце Церкви у нинішній суспільно-політичній ситуації в країні й закликав духовенство, монашество і мирян молитися за Україну та за вирішення її кризових проблем. У пасторальному зверненні Синоду наголошувалося: «Політологи та інші спеціалісти твердять, що кризову ситуацію можна розв'язати дуже легко і швидко, застосовуючи шире бажання й здоровий розсуд. Але, беручи до уваги нашу гріховність, нашу людську неміч, жадобу грошей та влади розв'язати її дуже трудно, а по-людськи беручи – неможливо. Тому ми звертаємося до Господа Бога з проханням про поміч і порятунок» [21].

У важких політичних моментах для українського народу, зокрема, в атмосфері відчутного адміністративного тиску й непоодиноких залякувань, люди прагнули оберігати себе і свої родини, а тому пристосували свій вибір до тих викликів, які склалися на місцях. Під час проведення місцевих виборів у 2010 р. Блаженніший Любомир слушно окреслив позицію і роль УГКЦ у цьому процесі. У пастирському посланні «Звернення-заклик до вірних УГКЦ з нагоди завершення місцевих виборів 2010 року» Кардинал окреслює, що Церква має також право й обов'язок відреагувати на те, що відбувається в суспільстві, й остерегти, якщо поведінка політичних груп чи окремого провідника не відповідають засадам моралі. Але Церква стоїть осторонь від суто політичних аспектів виборів. У своїй позиції священнослужителі мають керуватися церковною громадою та духовним проповідництвом [4]. Такі погляди Блаженнішого Любомира на політичні процеси в Україні доводять, що Церква обстоює принцип справедливого представництва у державотворчих процесах різних законслухняних суспільно-політичних груп, оскільки голос кожної з них є частиною голосу всього Божого народу.

Пізніше, у 2010 р. з нагоди другого туру виборів Президента України Блаженніший Любомир підкреслив, що «Звернення Синоду є документом характеру церковного, духовного і не є зверненням політичним, спрямованим на користь одного чи другого претендента на посаду Президента». Бажанням єпископів, зазначив він, є звернути увагу духовенства, мирян, членів УГКЦ, а також інших людей, які бажають прислухатися до порад церковних пастирів, взяти активну участь у виборах. «Не ховатися, не голосувати проти всіх, а радше виразно, розсудливо, розумно, згідно з диктатом свого сумління здекларуватися, кого з двох кандидатів бажаємо вибрати на пост Президента», – наголосив тодішній глава УГКЦ. Також Синод звертає увагу вірних Церкви на те, що в такій важливій справі для нашого народу, як вибори, вони повинні поводитися як християни: «Це значить – бути свідомими Божої присутності, Божої журби за нас, а з другого боку – від нас вимагається щирого послідовного дотримання Закону Божого», – пояснив Блаженніший. Суть полягає у тому, що ми маємо здійснювати те, що вимагаємо від наших кандидатів: повну відповідальність й пошану Божого Закону: «Це значить – пошану для людей, пошану їхніх прав і всього того, що наша релігія нам диктує», – зазначив Л. Гузар [2].

Згадані трансформації вітчизняного греко-католицизму дають йому змогу еволюціонувати у напрямі здобуття статусу загальнонаціональної конфесії. Л. Гузар у «Зверненні до всіх людей доброї волі з нагоди Президентських виборів» звертає увагу на збереження прав і свобод громадянина та використанні виборчого права виборцями. До членів дільничних комісій Кардинал звертається з проханням відповідально ставитись до кожного виборця і запобігати можливим зловживанням, вказуючи, що на них покладена відповідальність кожному виборцю забезпечити реалізацію його права голосувати й обирати [10].

Особливу увагу варто звернути на судову систему та право загалом. Дуже влучна метафорична характеристика судової влади, яку подає кардинал Л. Гузар: «Феміду з давніх-давен представляють із зав'язаними очима як символ цілковитої безсторонності

у вироках. Злі язики, на жаль, небезпідставно казали і кажуть, що вона закриває очі на те, чого не хоче бачити. Справедлива судова система – це не тільки окраса будь-якого суспільства, а й доказ його зрілості і морального здоров'я. Інше лихо, успадковане від диктатур і тоталітарних режимів минулих років, – це переконаність людей, які стоять при владі, у своїй вищості над законом, у можливості маніпулювати ним» [19, с. 159]. Таким чином, дається недвозначна оцінка недосконалості української системи судочинства.

Як активний громадський діяч Л. Гузар аналізував політичні процеси в Україні, зокрема, феномен політичної кризи, яка поглиблюється непримиренною позицією керівників чинної влади, що виражається через захист особистих інтересів та спонукає політичну еліту спиратися радше на силові структури держави, ніж на підтримку народу: «Живемо в складну пору для нашої Батьківщини, коли будь-які протистояння серед жителів не на часі. Усяка активна незгода сьогодні дуже шкідлива, не говорю вже про ту, яка може бути результатом спланованого та оплачуваного кимсь підірвання доброї слави міста та його мешканців» [11].

«Якщо б в Україні сьогодні кожний із нас замислився і сказав, що від цього моменту буде старатися робити тільки те, що корисне, що добре для мене, для ближніх, для мого народу – ми були б найщасливішою державою, найщасливішим народом на земній кулі. Нас може зробити щасливішими ніхто інших, як кожний з нас зокрема і всі ми разом», – сказав Блаженніший Любомир, відповідаючи на запитання про те, як допомогти громадянам нашої держави почуватися більш щасливими [5].

Питання, що стосуються організації держави та здійснення влади, а також стосунки між державою та її громадянами займають у розумінні Блаженнішого Любомира чільне місце. Фундаментальною основою кожної влади та всякої політичної діяльності, за глибоким переконанням українського архієрея, повинна бути любов до ближнього, яка, за словами самого Христа, є найпершою християнською заповіддю після любові до Бога, на якій вона власне й ґрунтується і з якої вона випливає [5].

Любомир Гузар аналізував концепт влади через порівняння влади з любов'ю: «Влада – дуже важливий елемент в житті суспільства, – казав він. – Владу треба максимально позитивно використовувати. Влада не є щось поганого, а щось дуже доброго, конкретного. Мені здається, на тому диску згадане, що політика і влада – може, одні з найбільш шанобливих і достойних занять. Людина, виконуючи владу, може робити дуже багато добра і повинна робити добро, розуміючи, що влада – чи не найвища і найкраща форма служіння. Але, з іншої сторони, є також і небезпеки. Можна владою зловживати, і до цього треба бути готовим, що є можливість зловживання владою. Але це не є в природі влади, що вона має бути зловживана, а політик мусить бути людиною нечесною. Коли хтось зловживає владою, він є причиною цього лиха, а влада сама по собі – це служіння суспільству» [5]. Таким чином, влада заснована на взаємних правах і обов'язках держави та її громадян, і якщо держава виконує свій обов'язок, то тим самим вона зобов'язує своїх громадян підпорядкуватись її владі.

Отже, враховуючи нову суспільно-політичну ситуацію, Блаженніший додавав, що «влада у всіх трьох своїх гілках – мусить бути справжнім провідником, що виводить народ із безладдя у мир і спокій. Для цього абсолютною передумовою є довір'я народу» [19, с. 216].

Свідченням громадської активності Блаженнішого Любомира є «Звернення з нагоди 10-ї річниці незалежності Української держави» (2001 р.), в якому зазначається: «Щиро-сердечно вітаю усіх Вас із цим великим державним святом. Ми зрозуміли, що незалежність – це не тільки форма державного існування, щось цілком об'єктивне, незалежне від

поодиноких людей. Це стан душі. Державно незалежна спільнота залишиться такою тільки тоді, коли ті, хто нею втішається, будуть жити у справедливості і самодисципліні». Відтак, глава УГКЦ вбачав у цьому вдосконаленні українського суспільства також і подальші можливості співпраці Церкви й держави, оскільки вони задля цього вдосконалення повинні діяти як партнери і не втручатися в компетенцію один одного: «Церква має своє духовне завдання. Вона веде людей до Бога через їхнє життя у державі, через життя у спільноті. А держава – це оформлена спільнота людей. Держава має свої завдання – кожній людині забезпечити право на спокійне і нормальне життя, аби вона розвивала свої таланти. Держава має забезпечити людям можливість спокійно жити у спільноті, зберігаючи правопорядок, який і дає людям можливість жити по-Божому» [8, с. 5].

Під час зустрічі кардинала Любомира з молоддю у Дніпропетровській консерваторії ім. М. Глінки, церковний діяч так охарактеризував завдання сьогоденної держави: «Ніколи не було ідеальних ситуацій, ніколи не було ідеальних держав, немає ідеальних спільнот. Все знаходиться або в занепаді, або в розвитку. У природі теж є або розвиток, або загибель». За його словами, саме робота над розвитком дозволить створити краще майбутнє: «Ми б хотіли бачити нашу державу, нашу Церкву абсолютно досконалими. Але ми повинні бути реалістами та розуміти, що сьогодні не все так, як ми хотіли б бачити. Однак сьогодні є можливість будувати краще майбутнє, працювати в цьому напрямку», – підкреслив він [3].

Колишній Глава УГКЦ розмірковував також над природою війни і миру з погляду на ситуацію на сході України: «Якщо держава думає про напад, про агресію, то вона становить небезпеку для всіх інших. Навпаки, розвиток збройних сил для захисту життя і прав своїх громадян сприяє зміцненню бажання миру, загального добра», – зазначав Л. Гузар [5].

Саме тому він був упевнений, що держава повинна піклуватися про оборону: «Досвід показує, що в країнах, які піддавалися агресії, гинуло багато людей, у яких не було, чим захищатися (наприклад, від бомбардувань). Але крім жертв використання зброї, мільйони людей загинули від всякого роду національних, етнічних, релігійних і навіть мовних переслідувань». «Народи можуть і повинні боротися проти такого насильства, яке не має жодного виправдання», – зазначав ієрарх [3].

«Коли розпався Радянський Союз ми відчули своє право бути державою – значить, ми не втратили того цілковито. Ідентичність нації, народу будується на невдачах, на поразках. Проте численні поразки, як сталося в нашій історії, позначаються на народів дуже негативно. Демократія як така має різні форми. Нам, українцям, нелегко бути демократами, зокрема тому, що не прислухаємось до себе, а радше дивимось, як зробили інші. Справжня демократія в нас ще не набрала сили. Демократія не є набором ознак якоїсь владної групки – її повинен будувати весь народ. А ми сьогодні не маємо, не набули ще того ступеня відповідальності, на якому має ґрунтуватися демократія, – відповідальності всього народу за власну державу, країну, долю» [20, с. 35–37]. Отже, Блаженніший Любомир великого значення надає особі, громадянину у розбудові суспільства, держави: «Людина має особливе призначення у тій спільноті, діяльною частиною якої має стати майбутня дитина. Для людини є великою честю і водночас великою відповідальністю саме розбудови держави. Оскільки маємо вкласти і свою лепту в осягнення загального блага» [20, с. 42].

Неодноразово Блаженніший Любомир звертав свою увагу на міграційні процеси. Зазначаючи, що сучасні міграційні потоки набули нечуваних масштабів. За причинами і характером сучасна міграція нагадує процеси, що відбувалися в Україні на зламі XIX–XX ст. У світлі таких подій Синод Єпископів УГКЦ закликає компетентні державні органи до створення відповідного законодавства щодо українських емігрантів та іноземних іммігрантів,

які дедалі частіше прибувають в Україну. Важливо, щоб мігранти втішалися тим, що про них дбає їхня держава, і знали, що після повернення додому їх там належно зустрінуть.

Зі свого боку УГКЦ запевняє, що Українська держава і український народ завжди може покладатися на допомогу з боку Церкви, як інтегральної частини українського суспільства у всіх соціальних, економічних, культурних ініціативах, пов'язаних з турботою про покращення долі українського емігранта: «Наша Церква є частиною Вселенської Церкви у світовій Христовій сім'ї – має в ній голос і благодать допомоги й захисту» [6, с. 38]. Практичну діяльність у сфері міграції в Україні та за кордоном УГКЦ проводить за посередництвом різних церковних структур, зокрема: «спархій та екзархатів, які служать нашим вірним, Комісії у справах мігрантів, Карітасу України» [6, с. 38].

Висновки. У діяльності Блаженнішого Любомира до останніх днів життя продовжувалися пошуки автентичного обличчя у християнському світі та свого місця в духовно-конфесійному полі України. Таким чином, Блаженніший Патріарх Любомир висловлював свою позицію щодо широкого спектру соціальних, економічних і політичних проблем, звертаючись до народу з пастирськими листами, глибокими за змістом і прямими за стилем. Його звернення до уряду щодо відповідальності останнього за виплату заборгованості по зарплатні, заклики до політиків припинити фальсифікації на виборах, заклики до громадян захищати власну гідність і права виборців, а також його запрошення церковних лідерів різних конфесій до пошуку порозуміння – усе це є розважливим і вагомим внеском у полеміку на етичні та релігійні теми в часи кризи, громадянського неспокою та соціальних конфліктів.

Список використаної літератури

1. Білозерська О. Блаженніший Любомир (Гузар): Політика і влада – одні з найбільш шанобливих і достойних занять. URL: <https://www.religion.in.ua/10266-blazhennishij-lyubomir-guzar-politika-i-vlada-odni-z-najbilsh-shanoblivix-i-dostojnix-zanyat.html>
2. Глава УГКЦ закликав голосувати та вибирати. URL: http://news.ugcc.ua/news/glava_ugkts_zaklikav_golosuvati_ta_vibirati_57376.html
3. Гузар Л. До якого миру маємо прагнути? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2014/10/3/7039709/>
4. Гузар Л. Звернення-заклик до вірних УГКЦ з нагоди завершення місцевих виборів 2010 року. Благовісник. 2010. 136 с.
5. Гузар Л. Ми можемо перемогти, але у чому полягає наша перемога? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/02/27/7059993/>
6. Гузар Л. Послання до вірних УГКЦ і людей доброї волі. Благовісник. 2010. 38 с.
7. Гузар Л. Чи зрозуміли ми Помаранчеву революцію? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2011/11/22/6774213/>
8. Гузар Л. Чомусь не доглянуті справжні духовні цінності, які пробудились під час Помаранчевої революції. Україна молода. 25 листопада 2005 року. 5 с.
9. Гудзик К. Нова сторінка в релігійному житті України. *Церковний вісник*. 14 липня 1996 р. С. 7–13.
10. Звернення Блаженнішого Любомира до всіх людей доброї волі з нагоди Президентських виборів. URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ugcc_doc/34080/
11. Звернення Блаженнішого Любомира до львів'ян щодо спорудження пам'ятника митрополита Андрея. URL: http://news.ugcc.ua/documents/zvernennya_blazhennishogo_lyubomira_do_lvivyan_shchodo_sporudzhennya_pamyatnika_mitropolita_andreya_73238.html
12. Звернення Синоду єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства Української Греко-Католицької Церкви до вірних та усіх людей доброї волі про участь у виборах 2006 року. Нова Зоря. 2006. Ч. 11 (681). 1 с.

13. Здіорук С. Суспільно-релігійні відносини: виклики України ХХІ століття. Київ : Знання України, 2005. 551 с.
14. Кияк С. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. 632 с.
15. Лист Блаженнішого Любомира до Мирян УГКЦ на завершення президентських виборів. Інформаційний бюлетень. 2005. № 1. С. 4.
16. Лист Блаженнішого Любомира до співгромадян, які брали участь у виборах 31 березня 2002 року. *Благовісник*. 2002. № 2. С. 85.
17. Маринович М. Українська ідея і християнство, або Коли гарцюють кольорові коні Апокаліпсису. Київ : Дух і Літера, 2003. 542 с.
18. Недавня О. В. Християнські фактори в контексті культурного і громадянського вибору українців. Київ : Український видавничий консорціум, 2011. 600 с.
19. Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008) / заг. ред. Коваленко Л. Львів : УКУ, 2008. 711 с.
20. Три дороги: Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами / упоряд. К. Щоткіна. Львів : Друкарські куншти, 2013. 120 с.
21. УГКЦ закликає молитися за вирішення політичної кризи в Україні. URL: https://zaxid.net/ugkts_zaklikaye_molitisya_za_virishennya_politichnoyi_krizi_v_ukrayini_n1054033

THE SOCIAL, POLITICAL AND PASTORAL ACTIVITIES OF CARDINAL LUDMYL HUSAR

Vasyl Gogol, Vitaliy Derkach

Private Higher Education Institution "Ivano-Frankivsk Academy Ivana Zolotoustoho",

Faculty of Theology and Humanities

Sofron Mudry str., 22, 76019, Ivano-Frankivsk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-5236-885X>

<https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>

Modern changes in political, social, economic, and spiritual indicators accompany national self-determination and impact the consolidation of Ukrainians. The general increase of interest in the history of Ukrainian religious and philosophical thought and the sources of the national spiritual culture has led to an appeal to the spiritual and creative heritage of His Beatitude Lubomyr Huzar as the nation's moral authority. The pastoral, social, and political activity of Lubomyr Huzar in the public life of Ukrainians is an actual example of social ministry, because in the conditions of the prevailing pragmatic worldview, even in the religious environment, solving problems of civil importance by the Church has gained practical importance. In the conditions of the controversial dynamic transformation of modern Ukrainian society, it is expedient to study the achievements of the ex-head of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC) Cardinal Lubomyr Huzar, whose activity organically transforms the culture of the Ukrainian people, intensifies its spirituality, and at the same time acts as a factor in the formation of civil society. We can also see that Lubomyr Huzar, not only as a church figure but also a patriot sympathized with the creation of the nation and the national ideas of the Ukrainian people. He was the maker of a spiritually cultural nation of the people and also took care of the formation of historical and philosophical thought. Throughout his life, he used to emphasize the importance of the development of public Ukrainian society and the importance of the relationship between the Church and the political power, always called to defend his identity and national idea. According to Lubomyr Huzar, the state should not control the Church, just as the Church should not interfere in politics. Throughout his life, he always tried to make it real. His Beatitude Lubomyr assures that the Ukrainian state and the Ukrainian people can always count on help from the Church, as an integral part of Ukrainian society.

Key words: Cardinal Lubomyr Huzar, UGCC, civil society, morality, education and upbringing, social issues, spirituality and politics, leadership, human rights, person, public, national idea, cultural heritage.